

saadan Billighed ikke har viist sig? Der er jo kun forløbet 9 Aar, siden Loven udkom, og naar der tales om Salg af en Fæstegaard, saa berøver det jo ikke paa Sælgeren alene, men ogsaa paa Fæsteren, om han vil kjøbe. Siger Fæsteren Nei, saa vil Godseieren jo ikke kunne sælge Fæstegaarden. Derimod er der et Tidspunkt, hvor det berøver paa Godseierne alene, om et Salg skal finde Sted, og det er, naar Fæsteledigheden indtræder. I dette Tilfælde staaer han som fri Eier over sin Fæstegaard og saa kan han sælge. Viser han nu Utilbøielighed til at sælge, ja, saa kunde der være Grund til at beklage sig over ham. Men dette Tilfælde eller disse Tilfælde kunne ikke være indtrufne for alle Fæstegaardes Vedkommende i disse 9 Aar. Derfor gaar det ikke an at tage denne Præmie, som den kan kaldes, og som man har kaldt den, tilbage, en Præmie, som for mange private Godseiere kan have været af stor Betydning, idet de maaffee have solgt billigt i Haab om, at de ved saadanne billige Salg forholdsvis hurtigt kunde opnaae Besiddelsen af den Stenedeel, som de herigjennem vilde kunne faae Lov til frit at disponere over. Vil det ikke være ubilligt — jeg henstiller dette ogsaa til dem, som ikke dele min Anskuelse om § 7 — naar man for 9 Aar siden har loffet Godseierne ind paa saadanne Arrangementer, da pludselig at standse dem heri. Af dette vil Tanken i mit første Vædringsforslag kunne forstaaes, som gik ud paa, at man idetmindste burde udskyde Virkningen af Bestemmelsen i § 7 til efter næste Fæsteledighed.

Følge § 10 og de dertil knyttede Vædringsforslag skal Godseieren bøde med respective $\frac{1}{4}$ eller $\frac{1}{3}$ af Indfæstningssummen eller Eiendomsværdien i det Tilfælde, han sætter eller sælger til Andre end de deri nævnte Personer — nemlig Fæsteren eller hans Paa-rørende. — Det forekommer mig, at det i Motiveringen for hele denne Sag beständig forudsættes, at Godseieren er rig, men Fæstebonden undertrykt og fattig. Ja, dette kan være Tilfældet mange Steder; men det Omvendte er ogsaa Tilfældet. Jeg har kjendt Godseiere, som vare fattige, endog saa meget fattige, og i Mod sætning til hvilke Fæsterne

kunde kaldes rige. Naar nu en Godseier, fordi han ved Fæsteledighed sælger til en Anden end Fæsterens Efterladte, skal betale $\frac{1}{3}$, saa vil dette sige det Samme, som at Fæstegodsset øieblikkeligt synker $\frac{1}{3}$ i Værdi. Det er ganske vist, at Salgene paa den hidtidige Basis for Værdiansættelse vilde standse, naar dette slaes fast, og det er jo ganske naturligt; thi Enhver er sig selv nærmest; Fæsteren, der vil kjøbe, raasonerer naturligvis som saa, at Godsset nu for Godseieren virkelig er $\frac{1}{3}$ mindre værd, og at den Kjøbesum, som han bør give, nu kan ansættes til $\frac{1}{3}$ lavere end hidtil. Men hvis nu, som jeg før bemærkede, Godseieren er en fattig Mand, der f. Ex. ved Kjøb er kommen i Besiddelse af et Gods, som af ham og af Andre end ham er blevet tillagt den Værdi, det under Forudsætning af fuld Eie ved indtrædende Fæsteledighed har i Handel og Wandel, og at han har optaget et Laan af $\frac{2}{3}$ af dets under denne Forudsætning havende Værdi, saa vil han, naar en saadan Lov udkommer, idet Godsset da kun vil være $\frac{2}{3}$ værd af, hvad det forinden virkelig er eller var værd, tabe en Trediedeel eller med andre Ord: Alt, hvad han eier. Jeg vil gaae et Skridt videre. Sæt, at en Godseier døer under disse Forhold, og han virkelig skylder paa Fæstegodsset $\frac{2}{3}$ af, hvad det er værd i Handel og Wandel, hvad bliver saa Følgen? Han efterlader jo kun sine Arvinger den overflødende Trediedeel af Godssets Værdi; men kommer der nu en Lov, der som sagt reducerer Godssets Værdi til $\frac{2}{3}$, saa faae Arvingerne Intet. De stakkels Arvinger ere imidlertid uskyldige i denne Sag ligesom da iøvrigt ogsaa deres Fader maa være det, thi da han kjøbte Godsset, kjøbte han det under Forudsætning af og i god Tro til, at det havde og vilde beholde sin hidtidige Værdi. Altsaa forekommer det mig, at denne Lov paa en meget haard Maade vil ramme uskyldige. Med Hensyn til den Betragtning, at en Godseier, naar Godsset er fæsteledigt, ikke eier dette heelt og holdent, saa har der jo allerede været talt meget herimod i denne Sal. Jeg maa sige, at efter de Erfaringer, jeg har gjort, har man altid i Praxis været enig om, at Godseierne virkelig eie deres Fæste-